

EERLIJK TEXTIEL ONDER DE LOEP

made in Gent
gentfairtrade.be

OXFAM
Werldwinkel
Gent-centrum

gent: zoveel stad

INHOUD

VOORWOORD	4
INLEIDING	5
1. GRONDSTOFFEN	7
1.1 NATUURLIJKE TEXTIELVEZELS	7
1.1.1 Plantaardige oorsprong	8
A Katoen	8
B Linnen	10
C Hennep	10
D Bamboe	11
1.1.2 Dierlijke oorsprong	12
A Wol	12
1.2 KUNSTMATIGE TEXTIELVEZELS	14
1.2.1 Vezels van Geregeneerde Natuurlijke Polymeren	14
A. Rayon / Kunstzijde	14
B. Lyocell / Tencel	15
1.2.2 Vezels van Synthetische Polymeren	16
A. Acryl	16
B. Nylon	16
C. Polyester	17
2. PRODUCTIECYCLUS	17
2.1 VEZEL TOT GAREN	17
2.1.1 Ringspinnen	18
2.1.2 Rotorspinnen of open end spinnen	18
2.2 GAREN TOT STOF	18
2.2.1 Weven	18
2.2.2 Breien	19
2.3 VERVEN, BLEKEN, AFWERKEN	20
2.3.1 Voorbereiding	20
2.3.2 Verven	20
2.3.3 Afwerking	21

3. ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN IN VERSCHILLENDE LANDEN	21
3.1 'MADE IN EUROPE' ^{or} KAN OOK ONEERLIJK	21
3.2 INDICATOREN VAN ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN IN VERSCHILLENDE LANDEN	22
3.2.1 Vakbondsvrijheid en collectief onderhandelen	22
3.2.2 Werkuren	22
3.2.3 Wettelijke minimumlonen	22
3.3. TOOLS	23
3.3.1 Eerlijke lonen	23
3.3.2 Labels en certificatiesystemen	24
3.3.3 Lidmaatschap bij een multi-stakeholder initiatief (msi)	24
3.3.4 Communicatie met leveranciers	24
3.3.5 Code of conduct	24
4. LABELS	25
4.1 GLOBAL ORGANIC TEXTILE STANDARD (GOTS)	25
4.2 ivN NATURTEXTIL	25
4.3 SA8000	25
4.4 SUSTAINABLE TEXTILE PRODUCTION LABEL (STeP)	26
4.5 WFTO LABEL	24
4.6 FAIRTRADE TEXTILE PRODUCTION LABEL	27

VOORWOORD

De stad Gent is ambitieus op vlak van eerlijke handel. We waren de eerste FairTradeGemeente van Vlaanderen en willen nu ook de Fair Trade hoofdstad van Europa worden. Om die doelstelling te bereiken, rekenen we op onze verenigingen en geëngageerde ondernemers. Het succes van de edities van het 'Fair Fashion Fest' in 2015 en 2016 tonen aan dat het mogelijk is.

Internationale solidariteit toont zich op zijn best wanneer middenveld, ondernemers, Gentenaars én stad samenwerken en samen bouwen aan alternatieven en gewenste duurzame veranderingen.

Deze brochure van Gent Fair Trade moet in dit licht worden gezien. Samen met u, ondernemers, en met de ondersteuning van experts, willen we informeren rond de sociale en ecologische risico's die verbonden zijn aan textiel. Deze brochure is hopelijk een stimulans en leidraad voor ondernemers die bij willen dragen tot een meer eerlijke textielsector.

'Eerlijk Textiel Onder De Loep' graaft in de complexe textielketen en is ook een call to action: geef feedback, deel je vragen en ideeën. Alleen samen kunnen we stappen vooruit zetten 'naar meer eerlijk textiel' in een meer duurzame wereld.

Tine Heyse

Schepen van Milieu, Klimaat, Energie & Noord-Zuid

INLEIDING

Gent telt een groeiend aantal kledingwinkels en -merken die streven naar een duurzaam aanbod. Die keuze is niet evident: de textielketen is ondoorzichtig en complex.

Gent Fair Trade wil een gids maken die jou en anderen wegwijs maakt doorheen het kluwen van de productiecyclus van textiel. Het doel van de gids is om ondernemers bij te staan bij het ontwikkelen van een eigen visie rond eerlijk textiel. Ook kan de gids een leidraad vormen bij het uitstippelen van een actieplan, om zelf bij te dragen tot meer eerlijk textiel in de winkelrekken.

In deze gids gaan we dieper in op de grondstoffen. We besteden aandacht aan de sociale en ecologische gevolgen van onze keuzes voor een welbepaalde stof. De gids gaat dieper in op de volgende aspecten:

- A. De verschillende soorten grondstoffen voor textiel,
- B. De stappen die nodig zijn om van de grondstoffen tot textiel te komen,
- C. De belangrijkste aandachtspunten met betrekking tot arbeidsomstandigheden en de ecologische impact van textielproductie,
- D. Een aantal initiatieven om de arbeidsomstandigheden te verbeteren en de milieu-impact te verminderen.

Verder is het de bedoeling van deze gids om veelvoorkomende misverstanden op te helderen over wat eerlijk textiel juist is. Hiervoor wordt gebruik gemaakt betrouwbare, wetenschappelijke bronnen. Deze brochure is een samenvatting van een studie door onderzoekster Evelien Bossuyt. De volledige studie is terug te vinden op de website van Gent Fair Trade, via deze link:

www.gentfairtrade.be/assets/docs/EerlijkTextielOnderDeLoep.pdf

Dit document wil een volgende stap zijn naar een groter aanbod van eerlijk textiel in Gent. De gids is in beperkte oplage gedrukt, ter verspreiding én verbetering.

De bedoeling is om in documenten zoals deze alle relevante informatie te bundelen waar jij -als handelaar en ondernemer- naar op zoek bent.

Wij vragen dus een notitieboekje bij de hand te nemen tijdens het doornemen van deze versie van 'Eerlijk Textiel onder de Loep'. Neem aantekeningen, schrijf uw vragen en bemerkingen op en stuur die nadien naar info@gentfairtrade.be.

Bedankt voor uw medewerking!

1 GRONDSTOFFEN

Van natuurlijke tot kunstmatige textielvezels: in deze gids bespreken de verschillende soorten grondstoffen in aparte deelhoofdstukken. De focus van dit onderdeel ligt op eerlijke arbeidsomstandigheden. In mindere mate wordt aandacht besteed aan de ecologische gevolgen van de productie.

Eerlijk textiel is textiel dat geproduceerd wordt in eerlijke arbeidsomstandigheden. Zonder uitbuiting, gedwongen arbeid of kinderarbeid. Met eerlijke lonen en goede arbeidsomstandigheden voor alle werknemers: arbeiders die een rol spelen in het productieproces, maar ook arbeiders die de ruwe grondstoffen verkrijgen.

De ecologische impact van de productie van die grondstoffen, die hier in mindere mate belicht wordt, blijft niettemin cruciaal. Het productieproces van eerlijk textiel mag geen onherstelbare schade aan de leefomgeving berokkenen. Stel nu, bijvoorbeeld, dat bij de ontginning van grondstoffen grote hoeveelheden sterk vervuild proceswater in een rivier nabij het arbeidersdorp geloosd worden. Daarom worden hier ook aandachtspunten op vlak van milieu vermeld.

Om de ecologische voetafdruk van verschillende grondstoffen te berekenen, hanteren we een methodiek die ontwikkeld werd door Made-By, een multistakeholderinitiatief en ngo. In onderstaande tabel worden alle grondstoffen tegenover elkaar gezet op basis van hun ecologische impact. Hiermee weet je in een oogopslag hoe een textielgrondstof scoort op ecologisch vlak. De tabel is een handige tool om samen met deze brochure te bekijken.

De belangrijkste labels die vermeld worden bij de verschillende grondstoffen, worden geduid aan het einde van deze brochure. Ook dat onderdeel is handig om samen met dit hoofdstuk door te nemen.

MADE-BY ENVIRONMENTAL BENCHMARK FOR FIBRES

www.made-by.org

CLASS A	CLASS B	CLASS C	CLASS D	CLASS E	UNCLASSIFIED
Mechanically Recycled Nylon	Chemically Recycled Nylon	Conventional Flax (Linen)	Modal® (Lenzing Viscose Product)	Bamboo Viscose	Acetate
Mechanically Recycled Polyester	Chemically Recycled Polyester	Conventional Hemp	Poly-acrylic	Conventional Cotton	Alpaca Wool
Organic Flax (Linen)	CRAILAR® Flax	PLA	Virgin Polyester	Cuprammonium Rayon	Cashmere Wool
Organic Hemp	In Conversion Cotton	Ramie		Generic Viscose	Leather
Recycled Cotton	Monocel® (Bamboo Lyocell Product)			Rayon	Mohair Wool
Recycled Wool	Organic Cotton			Spandex (Elastane)	Natural Bamboo
	TENCEL® (Lenzing Lyocell Product)			Virgin Nylon	Organic Wool
				Wool	Silk
More Sustainable			Less Sustainable		

MADE-BY Benchmarks cannot be printed, circulated or copied without the accompanying MADE-BY logo and website.

bwe This Benchmark was made in cooperation with Brown and Wilmanns Environmental, LLC. For further information on this Benchmark see www.made-by.org/benchmarks

1.1 NATUURLIJKE TEXTIELVEZELS

Natuurlijke textielvezels worden niet door de mens gemaakt. De vezels kunnen van plantaardige of van dierlijke oorsprong zijn. Linnen (plantaardig) en wol (dierlijk) worden gezien als luxevezel.

1.1.1 PLANTAARDIGE OORSPRONG

A KATOEN

Katoen is afkomstig van de katoenplant. De plant kan pas groeien in regio's waar de temperaturen voldoende lang (5,5 à 6 maanden) boven de 21 °C liggen. Bij lagere temperaturen wordt er geen cellulose gevormd. Katoenlandbouw vindt voornamelijk plaats in Azië en Amerika.

Katoenteelt is meestal een erg intensieve monocultuur. Steeds meer katoen wordt echter geteeld volgens de principes van de biologische landbouw. Volgens Textile Exchange zijn India, China en Turkije de grootste producenten van organisch katoen. India is met 67% van het marktaandeel van organisch katoen de absolute koploper.

AANDACHTSPUNTEN

- Katoen kent een lange geschiedenis van **uitbuiting, slavenarbeid en kinderarbeid**.
- Katoenpluk is seizoensgebonden. Hierdoor moeten katoenplukkers **erg lange werkdagen** kloppen om hun 'targets' te behalen.
- In de katoenlandbouw worden **grote hoeveelheden pesticiden** gebruikt. 10% van alle verbruikte pesticiden ter wereld wordt gebruikt op katoenplantages, terwijl de plant slechts 2,5% van het mondiale landbouwgebied uitmaakt. Door het hoge pesticidegebruik worden katoenplukkers vaak slachtoffer van **pesticidevergiftiging**.
- **Ongelijke machtsverhoudingen** op de katoenmarkt zorgen ervoor dat kleine katoenboeren te weinig verdienen om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien.
- Er is **veel water** nodig voor de katoenteelt, via regenval of irrigatie. In droge regio's kan dit waterschaarste veroorzaken.
- Arbeiders kunnen **longziekten** oplopen die veroorzaakt worden door de stoffdeeltjes die vrijkomen bij de gareproductie.

MOGELIJKE OPLOSSINGEN

- Het **genetisch gemodificeerde Bt-katoen** zou in bepaalde regio's van de wereld een oplossing kunnen bieden om er het hoge pesticidegebruik te verminderen. In andere regio's daalt die hoeveelheid evenwel niet, bijvoorbeeld omdat de plantages door verschillende insecten geplaagd worden. Een belangrijk kantlijn is bovendien dat genetisch gemodificeerde gewassen de afhankelijkheid van katoenboeren ten opzichte van sterke economische spelers kan vergroten.
- **Biologisch katoen** biedt ook een oplossing tegen het pesticidegebruik, maar net als genetisch gemodificeerd katoen gaat deze oplossing niet op voor elke regio. Een omschakeling naar organisch katoen zou in bepaalde gebieden gepaard gaan met erg sterke verliezen in de oogst.
- Tussensystemen zoals **geïntegreerd pestbeheer** bieden volgens sommige wetenschappers daarom een betere oplossing dan een drastische overschakeling naar biokatoen. Het label Better Cotton Initiative vertrekt vanuit dat principe.
- Relevante **labels** hanteren: GOTS, Fairtrade Textile Standard, Fairtrade Katoen, SA8000, STeP, Better Cotton Initiative.

B LINNEN

Linnen wordt gemaakt van de vlasplant. Het is een van de oudste textielvezels. Linnen heeft een aantal zeer positieve eigenschappen: het is sterk, gaat lang mee, gaat niet snel 'pillen'¹ en voelt aangenaam aan. Vlasproductie vindt voor de ene helft plaats in Europa (vooral Frankrijk), voor de andere helft in Azië (vooral China en Rusland). In veel mindere mate wordt de grondstof ook in Afrika (1,8%) en Amerika (0,8%) geproduceerd.

AANDACHTSPUNTEN

De impact op het milieu van vlas/linnen is lager dan die van katoen: voor linnen zijn minder sproeistoffen en meststoffen noodzakelijk en vaak is ook minder irrigatie nodig. Toch moet er aandacht besteed worden aan de volgende aspecten:

- **Bodemerosie** die kan ontstaan bij het uittrekken van de planten
- Manier waarop het linnen **geroot²** wordt.
- De mogelijke **uitbuiting** van arbeiders, vooral bij de productie in lageloonlanden.
- Risico op dezelfde **longziekten** als bij katoen bij de garenproductie.

MOGELIJKE OPLOSSINGEN

- Linnen gebruiken dat geroot werd via **dauwrotten**.
- Relevante **labels**: GOTS (volledige productiecyclus) of SA8000 en STeP (specifieke productiesites of landbouwfasen).

C HENNEP

De hennepplant is erg gelijkaardig aan vlasplant. De planten lijken zelfs zo op elkaar dat sommige varianten moeilijk te onderscheiden zijn. Hennepvezels zijn meestal grover en stijver dan die bij vlas, maar door extra productiestappen kunnen de vezels een meer 'katoenachtig' uiterlijk krijgen. De vezels kunnen erg lang worden (1 tot 4 meter). De plant kan goed water opnemen en de vezels zijn comfortabel om te dragen.

Hennepproductie vindt voornamelijk plaats in Azië (vooral China en Noord-Korea) en in Europa (vooral Nederland).

De productiestappen en de ecologische problemen zijn dezelfde als bij linnen. Bij hennep moeten echter geen pesticiden gebruikt worden, terwijl dit bij linnen wel het geval is.

1 Pillen is het ontstaan van pluïsjes op de stof.

2 'Roten' is het blootstellen van de stengels aan water, zodat de vezels vrijkomen. Dit kan met behulp van dauw of regen, op basis van chemische producenten (m.b.v. zuren en basen) of op mechanische wijze (m.b.v. warm water).

AANDACHTSPUNTEN

- Hoewel er geen pesticiden gebruikt worden en minder water (ten opzichte van katoen en linnen) nodig is in de gewasfase, is de **energievraag wel een stuk hoger** bij het behandelen van de vezel en het produceren van garen.
- Het van hennep kan via warm water, bioroten en dauwrotten. Bij roten komen **CO₂- en methaanemissies** vrij.
- Bij de garenproductie is er risico op dezelfde **longziektes** als bij de productie van katoen en linnen.

MOGELIJKE OPLOSSINGEN

- Relevante **labels**: GOTS (volledige productiecycclus) of SA8000 en STeP (specifieke productiesites of landbouwfasen).

D BAMBOE

Bamboe wordt vaak als ecologisch alternatief verkocht. De plant groeit snel en heeft hiervoor geen pesticiden, herbiciden en meststoffen nodig. De grondstof wordt geassocieerd met allerlei positieve eigenschappen, zoals een natuurlijke antibacteriële werking.

Belangrijk is het onderscheid te maken tussen twee types van bamboetextielvezels:

1. De textielvezel die gemaakt wordt van de natuurlijk voorkomende vezels van de stam van de bamboe plant.
2. Een geregenereerde textielvezel die gemaakt wordt van houtpulp. De bamboepulp wordt bewerkt met chemicaliën. Zo ontstaat bamboeviscose³.

De eerste variant komt maar zelden op de markt van kleding en interieurtextiel voor. Nochtans bezit enkel deze variant de positieve eigenschappen die aan bamboe toegeschreven worden.

AANDACHTSPUNTEN

Het is dus belangrijk om na te gaan of het textiel 'gemaakt van bamboe' rechtstreeks van de plant gehaald wordt of niet. Zonder specificatie is het waarschijnlijker dat het gaat om bamboepulp.

MOGELIJKE OPLOSSINGEN

- Om te vermijden dat bamboe-oogst een leefomgeving of habitat vernielt, kan gekeken worden of de bamboe plantage **FSC of PEFC gecertificeerd** is.
- De leverancier moet **duidelijk en transparant communiceren over de productiemethode**. Op basis van het procedé kan je beslissen of het om een natuurlijke of kunstmatige grondstof gaat.

³ Viscose: zie pagina 14 bij kunstmatige vezels

1.1.2 DIERLIJKE OORSPRONG

A WOL

Het woord 'wol' refereert vaak naar schapenhaar (bv. merinowol), maar wordt ook gebruikt voor textielvezels van andere oorsprong, zoals:

- Geitenfamilie: geitenfamilies zoals de angorageit (mohair) of de cashmeregeit (kasjmier en pashmina)
- Kamelenhaar: kamelenfamilies zoals de kameel zelf, maar ook de lama, alpaca, vicuña en guanaco
- Angorawol van het Angorakonijn
- Konijnenhaar: angorawol van het angorakonijn
- Wol van het jak (Yak)

Wol heeft specifieke eigenschappen naargelang het dier waarvan het afkomstig is.

Belangrijke **positieve eigenschappen** van wol zijn onder andere de goede vochtabsorptie (zonder nat aan te voelen) en de warmte-isolerende, waterafstotende en vlamvertragende werking van de stof.

Daartegenover staan enkele **negatieve eigenschappen**:

- Wolvezels worden opgegeten door de larven van de kleermot en door andere insecten.
- Wol prikt op de huid wanneer er ruwe vezels aanwezig zijn in het product.
- Wol lost op door bepaalde wasmiddelen.
- Een wollen kledingstuk behoudt niet zo goed zijn vorm.

China en Australië zijn de belangrijkste wolproducerende landen.

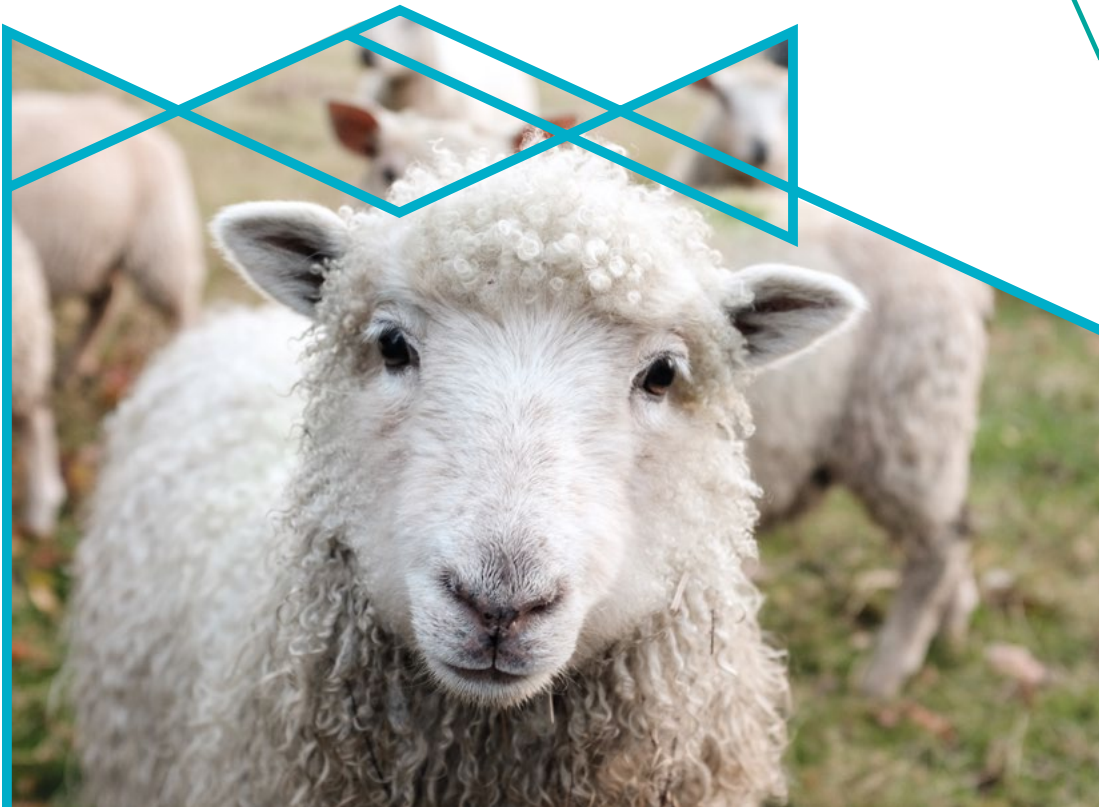
AANDACHTSPUNTEN

- Ook hier moet aandacht besteed worden aan de **arbeidsomstandigheden** waarin gewerkt wordt. Schapen scheren is zeer belastend voor de rug. Bovendien is hygiëne cruciaal: ziektes kunnen van schap naar mens overgedragen worden.
- **Dierenwelzijn** wordt niet gerespecteerd bij bepaalde soorten wol, bv. angorawol.
- **Pesticides** die gebruikt worden om schapen te beschermen tegen parasieten ('sheep dip'), zijn giftig voor planten en dieren die in het water leven.
- Schapen worden vaak op een te kleine oppervlakte gehouden waardoor **bodemerosie** optreedt.

MOGELIJKE OPLOSSINGEN

- Relevante **labels hanteren**: het GOTS-label of Responsible Wool Standard.
- **Reduceer je 'wol-miles'**. Wol komt vaak van ver en heeft dus een ecologische impact. Ga na of de wol die je gebruikt niet dichterbij huis in dezelfde kwaliteit wordt aangeboden. Wol van de lokale schapenrassen Rambouillet (Frankrijk) en Border Leicester (Schotland) zijn bijvoorbeeld vergelijkbaar met de kwaliteit van de (vaak Australische) merinowol.
- Kies voor **biologische wol**, maar ga na of die wol **diervriendelijk** werd geproduceerd. Bij biologische wol wordt vaak aan 'mulesing'⁴ gedaan, een dierenvriendelijk alternatief voor pesticidegebruik.

⁴ 'Mulesing' wil zeggen dat de boer de huid rond het achterwerk van zijn schapen wegsnijdt.

1.2 KUNSTMATIGE TEXTIELVEZELS

Kunstmatische vezels worden door de mens gemaakt. De vezels worden vervaardigd uit natuurlijke of synthetische polymeren.

1.2.1 VEZELS VAN GEREGENEREEDE NATUURLIJKE POLYMEREN

De grondstoffen van geregenereerde natuurlijke polymeren komen, net als bij natuurlijke textielvezels, uit planten. Toch zijn deze kunstmatig. Bij natuurlijke textielvezels wordt gewerkt met natuurlijke polymeren die al een vezelstructuur hebben. Het verschil is dat bij kunstmatige vezels gewerkt wordt met natuurlijke polymeren die in de natuur een andere vorm hebben, zoals hout. Daarom zijn er extra productiestappen nodig om vezels te maken van deze natuurlijke grondstoffen.

A RAYON / KUNSTZIJDE

Rayon was de eerste geregenereerde natuurlijke vezel. Het bestaat uit de volgende soorten: cupro, viscose ('gewone' rayon), modal⁵ en polynisic rayon. Rayon kan eruit zien als katoen, linnen, wol of zijde. De stof is comfortabel, zacht en glad en irriteert de huid niet.

De plantencellulose die gebruikt wordt voor rayon is meestal houtpulp of bamboe. De meeste bamboe voor rayonproductie komt uit China. Soms worden kledingstukken van viscose gelabeld als 'bamboo', terwijl ze dus eigenlijk het label 'viscose' zouden moeten krijgen volgens de Europese wetgeving.

AANDACHTSPUNTEN

- Hout voor rayon komt soms van oude bossen die waardevol zijn voor de **bio-diversiteit**. **Bamboeplantages** worden daarentegen vaak wél goed beheerd. Bamboeteelt maakt in sommige regio's deel uit van het cultureel erfgoed. Kleine producenten kunnen hun voordeel doen met het aanleveren van bamboe.
- **Afvalwater** wordt vaak ongezuiverd in rivieren geloosd. Het water bevat dan weinig zuurstof, en vervuilende stoffen zoals nitraten, fosfaten, ijzer, zink, olie en vet.
- Risico op **luchtverontreiniging** door zure uitstoot.
- Rayon wordt **niet gerecycleerd**.

OPLOSSINGEN

- **Lyocell** (zie hierna) is milieuvriendelijker dan rayon.

⁵ Bij Lenzing Modal® (modal van de producent Lenzing) is de grondstof houtpulp van de beuk.

- Gebruik rayon waarbij de houtpulp afkomstig is van **duurzaam beheerde bossen** (FSC of PEFC gecertificeerd), bijvoorbeeld van duurzaam beheerd bamboe.
- Gebruik rayon geproduceerd met **gesloten systemen** en **eigen waterzuivering**.
- Relevante **labels**: SA8000, STeP en Fairtrade Textile Standard.

B LYOCELL / TENCEL⁶

Lyocell is een relatief nieuwe vezel, ontstaan in de jaren '90. De vezel kan beschouwd worden als een vorm van rayon, maar de eigenschappen van lyocell leunen dichter aan bij katoen. Lyocell is een van de sterkste geregenereerde vezels. Bovendien is het draagcomfort erg goed: de vezel is zacht en glad.

De houtpulp die gebruikt wordt in het productieproces voor lyocell komt van snelgroeïende eucalyptusbomen die speciaal voor de lyocellproductie gekweekt worden. De houtproductie voor lyocell is dus in het algemeen duurzamer dan die voor rayon.

AANDACHTSPUNTEN

- Lyocell wordt **niet gerecycleerd**.
- Lyocell wordt net zoals andere textielsoorten afgewerkt met **verven** en **afwerkingsproducten**. Hierin heb je steeds meer en minder ecologische varianten.

OPLOSSINGEN

- De chemicaliën bij het maken van lyocell zijn dus **minder schadelijk** dan de chemicaliën bij (rayon) viscose.
- Relevante **labels**: SA8000, STeP en Fairtrade Textile Standard.

⁶ Tencel is een lyocell vezel van het de producent Lenzing®.

1.2.2 VEZELS VAN SYNTHETISCHE POLYMEREN

Deze vezels worden gesynthetiseerd uit petroleum. Een meerderheid (65,7%) van de wereldwijde vezelproductie is van synthetische oorsprong. Polyester spant met 55% de kroon.

Het gebruik van dit type vezels heeft een aantal **voordelen**. Zo zijn weinig chemicaliën nodig bij de zuivering. Ook is er weinig grondstof voor nodig en is de stof goed recycleerbaar. De vezel heeft echter enkele belangrijke **nadelen**, aangezien synthetische vezels een fossiele brandstof als grondstof hebben. Die wordt vaak verkregen door fracking en andere milieuvriendelijke methoden. Bovendien zijn wetenschappers ongerust over de synthetische microvezels die vrijkomen wanneer de kledij gewassen wordt: die veroorzaken 'plastic soep' in de oceanen. Verder wordt ook vaak aangehaald dat synthetische stoffen niet gecomposteerd kunnen worden, terwijl natuurlijke vezels na verloop van tijd wél degraderen.

A ACRYL

Acryl is een synthetische vezel die lijkt op wol. De vezel is middelmatig qua sterkte. Het wordt gemaakt door **grote chemische bedrijven** (Bayer AG, Mitsubishi en vroeger Monsanto), waardoor er weinig ontwikkelingspotentieel is voor kleine en middelgrote ondernemingen. Bovendien wordt Acryl vooral gemaakt in ricolanden op vlak van **arbeidsomstandigheden** (zoals China en Turkije) en zijn er heel wat **gezondheids- en milieurisico's** verbonden aan de productie.

Deze grondstof is dus eerder te vermijden. Als dit niet mogelijk is, hanteer je best een **Westerse en/of een gecertificeerde leverancier** (SA8000 of STeP).

B NYLON

Nylon wordt in diverse stoffen gebruikt, bijvoorbeeld voor lingerie, panty's of sportkleding. Vaak komt de vezel voor in een mix met katoen of acryl, bijvoorbeeld voor kousen. Nylon wordt gemaakt van materialen die bijproducten zijn van olieraffinaderijen. De ruwe materialen werden dus voordien als 'afvalproducten' beschouwd.

Nylon wordt vooral vanuit ecologisch oogpunt in vraag gesteld. Het stoot N_2O uit, dat **klimaatverandering** veroorzaakt, heeft **hoge energiebehoefte**, is **moeilijk recycleerbaar** en wordt gemaakt door olieproducenten die **natuurgebieden vernietigen** en gevaarlijke **afvalstoffen** genereren.

Om die redenen is het beter om **gecertificeerd** nylon te gebruiken (STeP en SA8000).

C POLYESTER

De meest geproduceerde textielsoort, polyester, wordt gebruikt in verschillende soorten kleding, bijvoorbeeld in fleecetruien of bloesjes. Het wordt ook gehanteerd als vulstof, bijvoorbeeld in kussens en slaapzakken.

Polyester heeft **vergelijkbare nadelen als nylon**, maar de productie ervan vereist **minder energie**. Soms worden chemicaliën gebruikt die **zware metalen** en **toxische componenten** bevatten.

Gebruik dus zeker **gerecycleerde** en/of **gelabelde** polyester (STeP en SA8000).

Momenteel wordt er bovendien onderzoek gedaan naar **biopolymeren**, die grotendeels de synthetische componenten in polyester zouden kunnen vervangen.

2 PRODUCTIECYCLUS

2.1 VEZEL TOT GAREN

Spinnen is het proces om losse vezels tot een draad in elkaar te draaien. Hiervoor bestaan verschillende manieren. De meest voorkomende methodes zijn ringspinnen en rotorspinnen.

- Textielarbeiders in spinnerijen hebben vaak af te rekenen met **longziektes en ademhalingsproblemen** door **fijn textielstof**. Ze hebben vaak te weinig persoonlijke beschermingsmiddelen. Ook zijn er vaak geen installaties (zoals kleine stofzuigers) aanwezig in de fabrieken, die het stof uit de fabrieksruimte verwijderen.
- De **snel ronddraaiende componenten** van machines houden **veiligheidsrisico's** in voor de werknemers die ermee moeten werken.

Het STeP en SA8000 label kunnen de arbeidsomstandigheden in een spinnerij certificeren.

2.1.1 RINGSPINNEN

Ringspinnen is een veelgebruikte methode voor het spinnen van korte textielvezels, zoals katoen. Het is een traag proces dat de volgende stappen combineert:

1. de vezels uittrekken in een lange fijne streng ('roving');
2. de vezels in elkaar draaien om ze samen te houden en sterkte te geven.

Ringspinnen geeft een kwaliteitsvol resultaat: een fijn gesponnen draad die weinig problemen geeft in het verdere productieproces. Het is de beste manier voor het spinnen van garen die in gebreide of in gemengde stoffen gebruikt worden.

2.1.2 ROTORSPINNEN OF OPEN END SPINNEN

Rotorspinnen gaat vier keer zo snel als ringspinnen. Het resulterende garen is minder doorzichtig en uniformer dan bij ringspinnen. Ze voelen wel iets ruwer aan en zijn iets zwakker. Zo zijn ze minder bestand tegen schurende bewegingen dan bij ringspinnen.

2.2 GAREN TOT STOF

Weven en breien zijn twee methodes om van garen een stof te maken.

2.2.1 WEVEN

Weven is het vervlechten van horizontale en verticale groepen draden tot een stof. Voor men garen tot een stof kan weven, worden het garen voorbereid door er een beschermende coating aan toe te voegen. Afhankelijk van het type garen, zal de coating een andere samenstelling hebben. Veelvoorkomende gebruikte stoffen zijn zetmeel, Carboxymethyl Cellulose (Cmc) en Polyvinyl Alcohol (Pva).

Enkele aandachtspunten bij weven:

- In weverijen is er vaak sprake van **slechte arbeidsomstandigheden, lage lo-
nen, lange werktijden** en **kinderarbeid**.
- Weefmachines kunnen **erg veel lawaai** maken. Gepaste gehoorbescherming voor arbeiders is noodzakelijk.
- Adequate verwijdering van **stof** is belangrijk voor de gezondheid van de arbeiders.
- Textielarbeiders krijgen vaak **tijdelijke contracten** en hebben dus geen werkzekerheid.
- Bepaalde weefmachines **consumeren meer energie** dan andere.

SA8000 en STeP kunnen de arbeidsomstandigheden in een weverij certificeren.

2.2.2 BREIEN

Over het algemeen wordt breien als meer ecologisch beschouwd dan weven. Hoewel meer garen moet worden gebruikt voor dezelfde oppervlakte, is er bij breien **minder textielafval**. Dat komt omdat arbeiders meteen een volledig kledingstuk kunnen breien, zoals een trui, handschoenen of een muts. Verder worden bij het breien **minder (of zelfs geen) chemicaliën** toegevoegd aan het garen. Daarnaast maken de breimachines **minder lawaai** en creëren ze **minder stof en vibraties**, waardoor de **arbeidsomstandigheden veiliger** zijn voor de textielarbeiders.

Breimachines zijn goedkoper dan weefmachines. Daardoor gebeurt breien **vaker in lageloonlanden** dan weven. Hierdoor ontstaan **dezelfde risico's op sociale uitbuiting** als bij weven. Opnieuw zijn SA8000 en STeP van toepassing om de arbeidsomstandigheden te certificeren.

2.3 VERVEN, BLEKEN AFWERKEN

2.3.1 VOORBEREIDING

Voor het garen geverfd kan worden, zijn volgende voorbereidende stappen nodig:

- Desizing: verwijderen van de stoffen waarmee de garens werden behandeld.
- Scouring: verwijderen van onzuiverheden, met behulp van zuren of basen.
- Bleken, met behulp van o.a. natriumhypochlorite en waterstofperoxide.
- Merceriseren: behandelen met natriumhydroxide. Dat maakt de stof zachter en verhoogt de absorbeerbaarheid en verfbaarheid.
- Singeing: wegbranden van uitstekende vezels om de stof zachter en gladder te maken.

Tijdens deze voorbereidende stappen wordt er vaak gebruik gemaakt van chemische producten, die het afvalwater kunnen vervuilen.

2.3.2 VERVEN

Textielverven zijn niet zonder gevaar: veel verfsoorten bevatten sensibiliserende stoffen, die een allergische reactie kunnen veroorzaken, of hebben een irriterende werking op de longen.

AANDACHTSPUNTEN

- **Gevaarlijke stoffen** moeten vermeden worden.
- Arbeiders hebben persoonlijke beschermingsmiddelen nodig om huid- en longirritatie en blootstelling aan **kankerverwekkende stoffen** te vermijden.

MOGELIJKE OPLOSSINGEN

- Ondersteunen van de **Greenpeace Detox Campagne**, die actie voert tegen twee gevaarlijke stoffen: de kankerverwekkende AZO-verven en de zware metalen die aanwezig zijn in bepaalde textielverven en -pigmenten.

2.3.3 AFWERKING

Bij de afwerking worden soms textielarbeiders in gevaar gebracht. Ook gebeurt het dat er gebruik gemaakt wordt van stoffen die gevaarlijk zijn voor het leefmilieu én voor de eindconsument, bijvoorbeeld stoffen met een hormoonversturende werking.

Zo worden sommige jeans gezandstraald om een 'afgedragen' look te verkrijgen. Deze afwerkingsmethode houdt sterke risico's in voor de betrokken textielarbeiders, omdat het inademen van kiezelstof een vorm van stoflong veroorzaakt.

3 ARBEIDSSOMSTANDIGHEDEN IN VERSCHILLENDE LANDEN

De arbeidsomstandigheden verschillen sterk van land tot land en van regio tot regio.

Er bestaan verschillende interessante **indicatoren en rapporten** die je kan gebruiken om na te gaan hoe risicovol de productie in een bepaald land is. Daarnaast bestaan er ook verschillende **tools** die kledingmerken op weg helpen om problemen rond slechte arbeidsomstandigheden in hun productieketen aan te pakken. Die indicatoren en tools worden in dit hoofdstuk besproken.

De Schone Kleren Campagne is een van de organisaties die zich inzet voor eerlijke arbeidsomstandigheden. Zij raden aan om met de leverancier te onderhandelen om eventuele problemen samen aan te pakken. Hoewel het soms eenvoudiger is om van leverancier te veranderen, raden zij toch aan om de omstandigheden met de specifieke leverancier te onderzoeken en die samen te verbeteren.

3.1 'MADE IN EUROPE'™ KAN OOK ONEERLIJK

Het is een misverstand dat arbeidsomstandigheden in Europa automatisch eerlijk verlopen. Het 'Stitched Up'-rapport van de internationale Schone Kleren Campagne toont aan dat in verschillende Europese landen textielarbeiders niet kunnen leven van hun maandloon. In de factsheets van dat rapport staan de kerncijfers voor verschillende **Oost-Europese landen** (zoals Roemenië, Bulgarije, Kroatië, Polen, Georgië en Slowakije), waar het gemiddelde maandloon van een textielarbeider soms amper een vijfde van het leefbaar loon bedraagt.

Productie in **West-Europese landen** staan evenmin garant voor eerlijk textiel. Hoewel de arbeidsomstandigheden in West-Europa over het algemeen beter zijn, werden ook daar al meldingen gemaakt van sweatshops, vaak met illegale werknemers.

Het is dus belangrijk om de fabriek waar je wenst te produceren een bezoek te brengen en de juiste vragen te stellen, ook als je productie in Europa gebeurt.

3.2 INDICATOREN VAN ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN IN VERSCHILLENDE LANDEN

3.2.1 VAKBONDSVRIJHEID EN COLLECTIEF ONDERHANDELEN

Vakbondsvrijheid en collectief onderhandelen zijn cruciaal om eerlijke arbeidsomstandigheden te bekomen. Dat wordt benadrukt door diverse ngo's en multi-stakeholderorganisaties.

Ook de internationale arbeidsorganisatie ILO (International Labour Organisation) stipt het belang van vakbondsvrijheid aan. Op hun website publiceren zij cijfers over de rol die collectieve onderhandelingen spelen om arbeidsvoorwaarden zoals correcte verloning af te dwingen. Cijfers zoals deze geven aan hoe het gesteld is met de sociale bescherming van werknemers in de verschillende landen.

3.2.2 WERKUREN

De werkdruk in de kledingindustrie is hoog:

1. Seizoensarbeid in de landbouw eist zijn tol. De oogst van katoen en andere plantaardige grondstoffen moet vaak snel gebeuren.
2. De fast fashion-trend houdt in dat nieuwe collecties elkaar snel opvolgen. De tijd om zo'n collectie op massale schaal te produceren, is erg kort.

Lange werkweken van meer dan 50 uur zijn geen uitzondering voor textielarbeiders. Bovendien is het werk erg vermoeiend en repetitief. Zo'n werkdagen veroorzaken ernstige nek- en rugklachten bij de arbeiders.

Om die redenen is het cruciaal voor textielarbeiders dat hun werkuren gereguleerd worden door wetgeving of door collectieve arbeidsovereenkomsten. Op de website van ILO kan je de gemiddelde uren in een werkweek per land opzoeken. Daar vind je bijvoorbeeld terug dat in België een werkweek gemiddeld 37 uur duurt, terwijl in Bangladesh gemiddeld 47 tot 50 uur arbeid per werkweek gevraagd wordt.

3.2.3 WETTELIJKE MINIMUMLONEN

Databronnen over verloning die je kan bekijken:

- De Europese wettelijke minimumlonen vind je via Eurostat
- De gemiddelde lonen per land vind je via ILO (zoek naar "Median nominal monthly earnings of employees")

3.3 TOOLS

Hieronder worden enkele tools toegelicht die kledingmerken kunnen helpen hun toeleveranciers te overtuigen om betere arbeidsomstandigheden en eerlijke lonen op te leggen.

3.3.1 EERLIJKE LONEN

Enkele interessante informatiebronnen over wat eerlijke lonen zijn en hoe kledingmerken kunnen werken rond eerlijke lonen:

- **Clean Clothes Campaign** reikt informatie aan in verband met eerlijke lonen.

- **Fair Wear Foundation** geeft verschillende interessante publicaties uit die merken op weg helpen, zoals het Living Wage Engineering en Living Wages Notebook
- **SA8000** en de **Global Living Wage** publiceren over leefbare lonen in verschillende landen.

3.3.2 LABELS EN CERTIFICATIESYSTEMEN

Onafhankelijke actoren kunnen (een deel van) de productiecycclus van kledij controleren op een aantal criteria. Na onafhankelijke audits wordt het kledingstuk, het merk of de productiesite al dan niet een bepaald label of certificaat toegekend.

3.3.3 LIDMAATSCHAP BIJ EEN MULTI-STAKEHOLDER INITIATIEF (MSI)

Een multistakeholderinitiatief is een samenwerkingsverband tussen verschillende belanghebbenden ('stakeholders'). Bij kledingproductie gaat het bijvoorbeeld om kledingmerken, vakbonden en ngo's. Een lidmaatschap bij een MSI wordt beschouwd als een cruciale stap naar betere arbeidsomstandigheden in de kledingindustrie. De meeste MSI's focussen op de laatste stap van kledingproductie: de naaiateliers. **Fair Wear Foundation** is daar een voorbeeld van.

3.3.4 COMMUNICATIE MET LEVERANCIERS

Als kledingmerk is het cruciaal om de juiste vragen te stellen aan je huidige leveranciers en aan (potentiële) nieuwe toeleveranciers. Het **Ethical Fashion Forum** heeft enkele interessante blogs rond dit thema.

CODE OF CONDUCT

Via een 'Code of Conduct' kan je als merk vastleggen welke arbeidsomstandigheden bij een toeleverancier aanvaardbaar zijn. De toeleverancier tekent dan een document dat stelt dat hij voldoet aan de voorwaarden die jouw merk wil opleggen. Voorbeelden van voorwaarden die je kan opleggen, zijn een leefbaar loon, menselijke werktijden en/of netjes uitbetaald overwerk. Een Code of Conduct is dus een belangrijk communicatiemiddel tussen merken en hun toeleveranciers en een eerste stap in het communiceren van verwachtingen rond eerlijke arbeidsomstandigheden.

4 LABELS

4.1 GLOBAL ORGANIC TEXTILE STANDARD (GOTS)

De Global Organic Textile Standard certificeert het proces dat een katoenpluisje (of andere textielvezel) doorloopt: van grondstof tot biologische kleding. Het kijkt erop toe dat voor minimum 70% van de grondstoffen in een afgewerkt product afkomstig zijn van biologische landbouw. GOTS spreekt zich ook uit over arbeidsomstandigheden in de textielketen, zoals kinderarbeid, gedwongen arbeid, vakbondsvrijheid, en eerlijke lonen. Een eerlijke prijs voor de landbouwer is echter niet gegarandeerd door GOTS.

Inspecties vinden om de drie jaar plaats door gecertificeerde organisaties. Je kan zelf de echtheid van het GOTS label controleren door het licentienummer van de leverancier in te geven in op de website van GOTS: www.global-standard.org. Dat nummer vind je onder het label.

4.2 iVN NATURTEXTIL

Een aan GOTS gerelateerd label is iVN Naturtextil. Dit was een van de stichtende partners van GOTS. Het iVN label is zeer gelijkaardig, maar op vlak van ecologie is het nog iets strenger dan GOTS.

iVN laat bijvoorbeeld minder soorten kleurstoffen toe. Ter vergelijking: een kledingstuk dat GOTS-gecertificeerd is, kan gekleurd zijn met koperkleurstoffen. iVN laat dit niet toe omdat bodem- en waterverontreiniging door zware metalen in sterke mate veroorzaakt wordt door de textielsector.

4.3 SA8000

SA8000 is een certificaat dat toegekend kan worden aan een bepaalde productiesite (of een aantal productiesites gelegen in eenzelfde land van dezelfde eigenaar). Het is dus geen label voor een afgewerkt kledingstuk.

SA8000 is gericht op arbeidsomstandigheden. Het certificaat focust onder andere op kinderarbeid, gedwongen arbeid, veiligheid en gezondheid, vakbondsvrijheid, discriminatie, duur van de werkweek en eerlijke lonen. SA8000 neemt weinig ecologische maatregelen.

Inspecties vinden om het half jaar plaats door een onafhankelijke, geaccrediteerde organisatie. Om de drie jaar vindt minstens één onverwachte audit plaats. Aangezien het SA8000-certificaat toegekend wordt aan een specifieke productiesite, geldt het slechts voor een deel van de productieketen. Als een merk beweert dat kledingstukken SA8000 gecertificeerd zijn, moet je dus nog steeds opletten. Je vraagt best even na welke productiesite precies SA8000 gecertificeerd is.

4.4 SUSTAINABLE TEXTILE PRODUCTION LABEL (STeP)

Sustainable Textile Production is een label van OEKO-TEX® dat ecologische en sociale criteria combineert. Dit label zal je niet terugvinden op je kleding, wel steeds meer op de websites van kledingmerken. Het label hangt vast aan een specifieke fabriek, bijvoorbeeld één bepaalde spinnerij, weverij of naaiatelier. Als een merk uitpakt met het label, kan je dus de vraag stellen welk stukje van de keten STeP-gecertificeerd is. Het label gaat erg ver op ecologisch vlak en op vlak van gezondheid, maar minder op

sociaal vlak: voldoen aan wettelijke vereisten, zoals het betalen van het wettelijk minimumloon, is voldoende om het label te behalen.

Inspecties vinden zowel aangekondigd als onaangekondigd plaats, en gebeuren door onafhankelijke OEKO-TEX®-instituten.

4.5 WFTO LABEL

Lid worden van de World Fair Trade Organization kan pas als een bedrijf bewijs levert dat het hun tien fairtrade principes juist toepast. Een bedrijf moet kansen creëren voor wie het minder goed heeft, transparant zijn, eerlijk handel drijven, eerlijke lonen betalen en niemand dwingen om te werken – al zeker geen kinderen. Het moet ook gelijkheid, goede werkomstandigheden en capacity building garanderen, fair trade promoten en respect tonen

voor het milieu. Omdat deze sociale elementen overwegen, is WFTO eerder een sociaal label. De enige ecologische verplichting is dat de nationale en lokale milieuwetgeving moeten worden gevolgd en dat ze hun strategie richten op continue verbetering.

Het label beweert de hele productieketen aan te pakken. Er is echter geen duidelijk monitoringsysteem voor de leveranciers van de WFTO-leden.

4.6 FAIRTRADE TEXTILE PRODUCTION LABEL

Het Fairtrade Textile Production label is het label van Fairtrade International voor afgewerkt textiel. De standaard bestaat uit kerncriteria en ontwikkelingscriteria. Om het label te krijgen, moet voldaan worden aan alle

kerncriteria en moet een minimumscore gehaald worden op de ontwikkelingscriteria. De minimumscore wordt bepaald door FLO-Cert, het inspectie-orgaan voor fairtrade producten. Er moeten zowel sociale als ecologische kerncriteria behaald worden. Deze focussen onder andere op discriminatie, misbruik, kinderarbeid, gedwongen arbeid, veiligheid en gezondheid, vakbondsvrijheid, discriminatie, duur van de werkweek en eerlijke lonen. Daarnaast zijn er enkele specifieke criteria rond traceerbaarheid.

Het label dekt de volledige keten, van grondstof tot afgewerkt product. In verband met landbouw gelden de volgende criteria: de textielvezels kunnen ofwel fairtrade gecertificeerd katoen zijn (minstens 50% voor gewone kleding en 30% voor werkkleding), ofwel moeten ze voldoen aan één van de andere vermelde certificatieschema's.

VOOR MEER INFO:

Download de volledige studie van Evelien Bossuyt via www.gentfairtrade.be/assets/docs/EerlijkTextielOnderDeLoep.pdf

Brochure op basis van studie door Evelien Bossuyt

Vormgeving: Hadewych Becuwe & Sarah Dewitte

Eindredactie: Sarah Vandoorne

V.U.: Jonathan Janssens, P/A OWW Gent-centrum, Lammerstraat 16, 9000 Gent

GENT FAIR TRADE, dat is eerlijke handel in goed gezelschap. Stad Gent en Oxfam Wereldwinkel Gent-Centrum zetten fair trade op de kaart, samen met een brede groep partners.

Via publieksacties en programma's verhogen we de zichtbaarheid en het aanbod van eerlijke handel in onze stad.

Wil je partner worden of meewerken aan één van onze projecten?

Mail dan naar info@gentfairtrade.be, of bel 0471 56 34 67.

